

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Konstrukciós tervek, gyártmánytervek és látványtervek szerzői jogi megítélése

Ügyszám: SZJSZT- 23/10.

Magánmegkeresés

A megkereső feltett kérdés:

A tervező cégnek a megkeresésben bemutatott tevékenységének eredményeként elkészült, a beadványhoz mellékelt CD-n található tervek (konstrukciós tervek, gyártmánytervek, látványtervek) a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) alkalmazásában a szerzői jog által védett szerzői műnek minősülnek-e?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az Szjt. 1. §-a meghatározza, hogy mi tekintendő szerzői műnek.

Az 1. § (1) bekezdése alapján a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. A törvény hivatkozott rendelkezésének (3) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

Amennyiben tehát egy alkotás az (1) bekezdés szerinti körbe tartozik és megfelel a (3) bekezdésben rögzített kritériumoknak, szerzői jogi oltalom alatt állhat. A törvény ugyanezen szakaszának (2) bekezdése egy példálódzó felsorolást is tartalmaz arra vonatkozóan, hogy mely alkotások tartozhatnak ebbe a körbe, ez a lista azonban nem zárt, így olyan alkotások is védelem alatt állhatnak, amelyek nincsenek a (2) bekezdésben nevesítve és a (2) bekezdésben nevesítettek is csak abban az esetben állnak oltalom alatt, ha eleget tesznek az előbb ismertetett kritériumoknak.

A konstrukciós terv, gyártmányterv, látványterv műtípusokat a (2) bekezdés példálódzó felsorolása nem tartalmazza, a fentiekből fakadóan azonban ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek ne állhatnának szerzői jogi védelem alatt.

A megkereső által feltett kérdés eldöntéséhez tehát azt kell megvizsgálni, hogy a konstrukciós tervek, gyártmánytervek, látványtervek az irodalom, a művészet, a tudomány területére eső alkotások-e, illetve hogy tükröznék-e a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleget.

Az Szjt. 1. §-ának (2) bekezdése alapján lehet állítani, hogy a törvény az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások körét tágan értelmezi, hiszen felsorolja ezek körében a [c]) a számítógépi programalkotást és a hozzá tartozó dokumentációt akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is; [j]) a térképművet és más térképészeti alkotást; [k]) az építészeti alkotást és annak tervét, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes tervét; [l]) a műszaki létesítmény tervét; [m]) az iparművészeti alkotást és annak tervét; [n]) a jelmez- és díszlettervet, [o]) az ipari tervezőművészeti alkotást is. Ezek ugyan nem tekinthetők tradicionális értelemben vett irodalmi, tudományos vagy művészeti műnek,

de kétségtelenül a szerzői jogi oltalom körébe sorolhatók. E szempontból tehát – a tágran értelmezett irodalmi, tudományos vagy művészeti művek körébe – a konstrukciós tervek, gyártmánytervek, látványtervek is beletartozhatnak. [Ld. erről az SZJSZT 04/10. Építési tenderterv felhasználása kiviteli tervként; SZJSZT 06/10. Homlokzati tervek szerzői jogi védelme; SZJSZT 15/10. Építészeti alkotás engedélyezési tervének felhasználása kivitelezési tervek elkészítésére és a felhasználási engedély terjedelme támogatási szerződés részét képező általános szerződési feltételek alapján; SZJSZT 24/9/1. Építészeti alkotás terve.]

Mindebből következően a megkereső által feltett kérdést eldöntő elemzést abban a tekintetben kell lefolytatni, hogy a becsatolt tervek a szerzői szellemi tevékenységéből fakadó egyéni-eredeti jelleggel bírnak-e.

Itt előre kell bocsátani azt, hogy nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt senki javára azok a teljesítmények, amelyek mindenki számára szabadon hozzáférhetők, a különböző szakmai, technikai előírások, elvárások, általános kritériumoknak megfelelő alkotóelemek, sablonok. Ezek ugyanis – még ha esetleg eredetileg valakinek az egyéni-eredeti szellemi tevékenységéből is fakadtak, mára olyan általános standardokká váltak, ami nem indokolja ezek monopolizálását.

A megkereső részletesen leírja megkeresésében, hogy milyen szakmai kritériumok alapján készül el egy konstrukciós tervek, gyártmánytervek vagy látványtervek.

a) Látványtervek

„A látványtervezés tevékenységét az alábbiak szerint jellemzi: „A látványtervezés a megrendelő által megjelölt eszközök, grafikák megjelenítése egy már létező felületről készült digitális fényképen. A megjeleníteni kért eszközök lehetnek világítódobozok, totemoszlopok, építési hálók, autógrafikák stb. A megrendelő például kérheti, hogy a tervező cég az önkormányzati engedélyeztetési eljáráshoz szükséges látványterven jelenítse meg, hogyan fog kinézni egy bizonyos üzlet fölött egy bizonyos világítódoboz. A látványtervező ilyenkor a világítódobozról készült képről kivágja a világítódobozt, vagy megrajzolja a világítódobozt, és a boltról készült képre, a bolt fölé illeszti.”

A leírásból egyértelmű, hogy önmagában a látványtervek elkészítésénél nincs szó egyéni-eredeti tevékenységről, mivel már meglévő részleteknek, elemeknek a mechanikus – vagy a megrendelő kérése szerinti – elhelyezését jelenti. Maga a látványtervezés számos kötöttséget tartalmaz, amelyek igen szűk körre korlátozzák a tervező egyéni-eredeti gondolatának kibontását, de alapvetően nem lehetetlenítik el azt.

Vagyis nem kizárt az, hogy az alapul fekvő egyes elemek (a megkereső szóhasználatával: eszközök, grafikák), illetve a teljes látvány berendezése szerzői jogi védelem alatt álljon.

b) Konstrukciós tervek

A konstrukciós tervezés folyamatát a megkereső a következőképpen jellemezte: „A konstrukciós tervezés előzetes műszaki vázlattervek készítése a megrendelő által rendelkezésre bocsátott leírás vagy látvány alapján. A tervező cég a konstrukciós tervek gyakran a megrendelő részére adott árajánlatához csatolja, a megrendelő döntését elősegítendő. A konstrukciós tervek egy kevésbé részletes, csomópontokat, anyagvastagságokat

nem tartalmazó terv; alapvetően a megtervezett műszaki termék fő méreteit tartalmazza, azt, hogy az adott műszaki termék mekkora, hogy néz ki stb.; az adatokat azonban még nem tartalmazza a gyártáshoz szükséges részletességgel. A konstrukciós tervezés során általában figyelemmel kell lenni bizonyos megrendelői megkötésekre (például a megrendelő által meghatározott logóra, bannerre), illetve az arcuati kézikönyv előírásaira. A tervező ugyanakkor meglehetősen nagy szabadságot élvez, a projektmanager többféle lehetőséget (konstrukciós tervet) is felajánlhat a megrendelő részére. Amennyiben a megrendelő elfogadja a műszaki konstrukciónak még csak a fő paramétereit tartalmazó, gyártásra még alkalmatlan konstrukciós terveket, akkor kerül sor a részletes tervezésre (gyártmánytervezés).”

Ahogy a megkereső jelzi, a konstrukciós terv vázaltszerű, későbbi kidolgozást igénylő elképzelések sorozata, amelynek elkészítése során számos megkötésre is figyelemmel kell lenni ráadásul. Ugyanakkor utal arra a megkereső, hogy a tervező meglehetősen nagy szabadságot élvez, így e tekintetben az sem kizárt, hogy már ebben a szakaszban egyéni-eredeti szerzői mű jöjjön létre, bár nagyobb a valószínűsége annak, hogy itt még csak vázlatosan kidolgozott ötletek kerüljenek megfogalmazásra. Az ötleteket azonban nem illeti meg szerzői jogi védelem.

c) Gyártmányterv

A megkereső a gyártmánytervezés folyamatát a következőképpen írta le: *„A gyártmánytervezés a megrendelő által adott leírás, látvány vagy előzetes műszaki gyártmányterv alapján – a gyárthatóság, a költséghatékonyság szempontjaira, valamint a műszaki és a statikai előírásokra is figyelemmel – valamely komplett műszaki termék megtervezése, a termék gyártási rajzcsomagjának elkészítése. A gyártmányterv általában adott logo, banner, esetleg arcuati kézikönyv vagy már elfogadott előzetes gyártmányterv alapján készül, de a pontos műszaki konstrukció kialakítása a tervező feladata, és a külső megjelenést nem befolyásoló tényezők szabadon változtathatóak. A gyártmányterv adattartalma – a konstrukciós tervvel összehasonlítva – jóval részletesebb; a gyártmányterv alapján már látható, hogy az adott műszaki terméket milyen típusú és milyen vastag anyagokból, hogyan és milyen technológiával kell összerakni. A gyártmánytervnek nagyobb az értéke, mint a konstrukciós tervnek, mivel a gyártmányterv alapján lényegében bármikor legyártható az adott műszaki termék. A gyártmánytervezés magában foglalja az ún. csomópontok tervezését is, amely a terméket alkotó különböző anyagok illeszkedési pontjainak megtervezését jelenti.”*

A megkereső felhívja a figyelmet arra, hogy a gyártmánytervezés folyamata során a tervezőnek a gyárthatóság, a költséghatékonyság szempontjaira, valamint a műszaki és a statikai előírásokra is figyelemmel kell dolgoznia, ami értelemszerűen meglehetősen nagy kötöttségeket jelent a kreatív alkotás vonatkozásában. A megkereső utal arra is, hogy itt olyan megfontolásokat kell figyelembe venni, hogy milyen típusú és milyen vastag anyagokból, hogyan és milyen technológiával kell összerakni végső soron a terméket. Ez szintén arra utal, hogy az alkotói tevékenységnek e körben csak szűken lehet helye.

Összefoglalásul az eljáró tanács megállapította, hogy a látványtervezés, konstrukciós tervezés, illetve gyártmánytervezés folyamatának leírása szerint a tervező számos, előre megadott paraméter alapján dolgozott. Ez általában nem zárja ki, hogy egyéni-eredeti jellegű tevékenységet is végezzen, így szerzői jogi védelemre alkalmas alkotást hozzon létre. A konkrét esetben rendelkezésre bocsátott rajzok és tervek összevetése alapján azonban az eljáró

tanács nem azonosított be egyéni-eredeti jellegű mozzanatot, amelynek következtében szerzői jogi védelemre alkalmas mű nem jött létre.

Dr. Bacher Vilmos
a tanács elnöke

Dr. Gyenge Anikó Ph.D.
a tanács előadó tagja

Dr. Debreczenyi Ferenc
a tanács szavazó tagja